

UDK 821.163.6.09-2"202":792.02(497.4)
792.02(497.4); 821.163.6.09-2"202"
DOI 10.51937/Amfiteater-2022-2/66-103

Članek ponuja vpogled v načine razvoja sodobne slovenske dramatike na začetku tretjega desetletja 21. stoletja. Popisuje obstoječe formalne in neformalne oblike izobraževanja in spodbud nastajanja ter načine javnih predstavitev sodobne slovenske dramatike in povzema razvoj njenega uprizarjanja v Sloveniji. Postreže s podatki o deležu slovenskih besedilnih predlog v repertoarjih javno ustanovljenih slovenskih gledališč in o nihanju tega deleža v zadnjih dveh desetletjih.

Naslanja se na širšo raziskavo, v kateri smo na podlagi obsežnega vprašalnika s kvantitativno in kvalitativno raziskovalno metodo analizirali procese ter okoliščine nastajanja sodobne slovenske dramatike z vidika različnih skupin njenih deležnikov: dramskih pisateljev_ic, prevajalcev_k, dramaturgov_inj, režiserjev_k, umetniških vodij in direktorjev_ic javnih zavodov, nevladnih organizacij in zasebnih gledaliških hiš, urednikov_ic in založnikov_ic, pedagogov_inj in predstavnikov_ic javnih sofinancerjev.

Izsledki osvetljujejo šibko razumevanje ustvarjalnega procesa s strani sekundarnih poklicev, povezanih s sodobno slovensko dramatikom, izrisujejo posledice dolgoletne finančne in kadrovske podhranjenosti polja ter nakazujejo najučinkovitejše načine razvoja sodobne slovenske dramatike v prihodnosti. Med slednjimi izstopajo uprizarjanje, neposredno naročanje dramskih besedil, rezidence avtorjev v gledališčih ter ustanovitev specializiranega prizorišča, namenjenega izključno uprizarjanju sodobne slovenske dramatike.

Ključne besede: sodobna slovenska dramatika, dramsko pisanje, okoliščine in proces pisanja dramatike, uprizarjanje, kulturna politika

Kim Komljanec je po diplomi iz slovenščine in francoščine na Univerzi v Ljubljani magistrirala iz dramaturgije na Univerzi v Exetru (ZK), se izobraževala iz pisanja za muzikal (Mercury Music, London) ter sodelovala na mednarodni rezidenci za dramatike (Royal Court Theatre). Njena dramatika je uprizarjana in objavljena doma in v tujini, članke objavlja v gledaliških listih in strokovni periodiki. Vodi Enoto dramskih pisateljic in pisateljev ZDUS ter je aktivna članica združenj The Fence, WPI, IDL in strokovnega sveta SNG Drama Ljubljana.

kim.komljanec@gmail.com

Sodobna slovenska dramatika na začetku tretjega desetletja novega tisočletja - kje je in kam z njo?

Kim Komljanec

Slovenski gledališki inštitut, Ljubljana

Uvod

Dramatika je že po definiciji obsojena na življenje nekje vmes, med gledališčem in literaturo. Gre za »knjižna besedila«, ki so »zvečine namenjena uprizarjanju« (Kmecl 230). To dramatiki po eni strani nudi več prostora za razvoj, saj jo je za razliko od drugih literarnih zvrsti mogoče »premestiti iz domišljije v realnost ustrezno opremljenega gledališkega odra« (prav tam 235), po drugi strani pa je na obeh poljih potisnjena nekako ob rob.

Obenem je prav zaradi svoje t. i. partiturne narave, torej narave nekakšnega polizdelka, ki polno zaživi šele skozi delo poustvarjalcev, dramatika kot literarna zvrst še posebej trd oreh za prevajanje. Mnogo je teorij o tem, kako dramatika potuje prek meja posameznih jezikovnih področij in ali je bolj smiselno dramatiko prevajati zgolj jezikovno ali tudi kulturno (Delgado).

Raziskava z naslovom »Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike« (Komljanec), v nadaljevanju skrajšano PSSRSD, ki je nastala po naročilu Slovenskega gledališkega inštituta (SLOGI) in je osnova za pričujoči članek, je z obsežnim vprašalnikom o okoliščinah nastajanja in prevajanja sodobne slovenske dramatike, načinih in frekvenci dostopanja strokovne javnosti do sodobne dramatike (slovenske in tujejezične) ter o načinih razvoja sodobne slovenske dramatike pri strokovni javnosti iskala odgovore na vprašanja o tem, kako vse je razvoj sodobne dramatike v Sloveniji zadnji dve desetletji spodbujan in kakšne so še neizpolnjene potrebe tega polja.

Zanimalo nas je, katere fizične, izobrazbene, ekonomske, produkcijske in umetniške okoliščine so s strani strokovne javnosti najbolj bistvene za nastajanje in prevajanje sodobne slovenske dramatike. Pod pojmom razvoj v okviru raziskave razumemo širjenje palete postopkov, stilov in avtorskih glasov, kvantiteto novih avtorjev_ic in

besedil ter zastopanost posameznih geografskih, etničnih, spolnih, starostnih ter socialno-ekonomskih skupin med avtorji_icami.

Celoten vprašalnik je objavljen kot priloga raziskavi in dostopen na spletni strani Slovenskega gledališkega inštituta (<https://www.slogi.si/dogodki/pregled-stanja-in-smeri-razvoja-sodobne-slovenske-dramatike-raziskava/>). V pričujočem članku se osredotočamo zgolj na vidike nastajanja sodobne slovenske dramatike, ugotovitve o prevajanju za zdaj ostajajo dostopne neposredno v sami študiji.

S kvantitativno in kvalitativno raziskovalno metodo pridobljeni podatki so pokazali, da je mogoče okoliščine, v katerih nastaja in je prevajana sodobna slovenska dramatika, marsikje izboljšati oziroma razširiti, prav tako pa prostor za razvoj polja sodobne slovenske dramatike še zdaleč ni zapolnjen.

1.1 Učinkovitost spodbud za nastajanje sodobne slovenske dramatike od leta 2000

Že nekje od preloma tisočletja se okrog novonastajajoče slovenske dramatike penijo razburkani valovi pričakovanj javnih zavodov in njihovih umetniških vodstev po boljši kakovosti, drugačni vsebini ali formi dramskega pisanja na eni strani ter zahtev avtoric in avtorjev (zlasti mlajše generacije) po večjem številu uprizoritev oziroma dostopnejših možnostih za preizkušanje nove dramske pisave na odrih na drugi.

S porastom zavedanja in opozarjanja na vse te pomanjkljivosti so v Sloveniji nastale različne iniciative za razvoj sodobne slovenske dramatike, nekatere s strani javnih zavodov, večina pa s strani nevladnih organizacij ali posameznikov_c.

1.1.1 Neformalna izobraževanja in bralne uprizoritve

Na začetku tisočletja so bile kot odziv na prepoznano t. i. krizo slovenske dramatike organizirane prve delavnice dramskega pisanja. Po plodnih osemdesetih in postopnem prehodu v stagnacijo v devetdesetih letih sta namreč strokovna in splošna javnost zaznali upad nastajanja in uprizarjanja nove slovenske dramatike pa tudi staranje najplodnejše in najbolj uveljavljene, maloštevilne in zaprte skupine piscev (sic!) konec devetdesetih let 20. stoletja in na začetku novega tisočletja (Arhar). Tako so bile v okviru Tedna slovenske drame v Prešernovem gledališču Kranj organizirane delavnice dramskega pisanja. Te so v preteklih dvajsetih letih prerasle festival in sprožile različne iniciative: delavnice KUD-a Sodobnost

International in Društva slovenskih pisateljev, objave dramatike v reviji *Sodobnost* in nekaterih drugih literarnih revijah (zlasti, *Literatura*, kasneje tudi *Amfiteater* in *Adept*), delavnice, bralne uprizoritve in druge dopolnilne dejavnosti Društva Glej (med letoma 2006 in 2013 zbrane pod programskim sklopom Preglej), objavljanje dramatike pri Javnem skladu za kulturne dejavnosti (v sodelovanju s Preglejem), delavnice in festival KUD-a Krik (Festival dramske pisave Vzkrík), t. i. rezidence za dramske avtorje_ice v Mestnem gledališču ljubljanskem, izobraževalne delavnice Nova branja (od leta 2017/2018) v okviru programa ljubljanske Drame, tečaje dramskega pisanja na ljubljanski Vodnikovovi domačiji (od leta 2020) in številne delavnice, tečaje in seminarje v organizaciji Javnega sklada za kulturne dejavnosti.

1.1.2 Akademsko preučevanje in poučevanje

Na področju akademskega preučevanja in formalnega, univerzitetnega poučevanja je v opazovanem obdobju zadnjih dvajsetih let prišlo do pomembnega razvojnega koraka: leta 2010 je bil na AGRFT UL uveden predmet Dramsko pisanje, ki se danes pojavlja na predmetniku umetniških smeri kot izbirni strokovni predmet na treh stopnjah (Dramsko pisanje I, II in III) ter v kombinaciji s scenaristiko na uvodni stopnji (Osnove dramskega pisanja in scenaristike). Najbolj so ti izbirni predmeti dostopni študentom dramaturgije, zaradi predvidene kvote učnih ur pa manj študentom igre in režije. Vse navedene predmete poučuje ista predavateljica, občasno pa na AGRFT gostujejo tudi drugi mentorji s seminarji ali z manj obsežnimi sklopi predavanj oziroma praktičnih vaj.

Dodaten prostor za kritično premišljevanje, akademsko preučevanje in objavljanje besedil je sodobna slovenska dramatika dobila v revijah *Adept* (ta izhaja pri AGRFT UL od leta 2014) in *Amfiteater* (to od leta 2008 izdaja AGRFT sprva v sodelovanju z Društvom gledaliških kritikov in teatrologov Slovenije, kasneje pa v sodelovanju s Slovenskim gledališkim inštitutom). Že vrsto let dramatiko in eseje o dramatiki objavlja tudi založba *Sodobnost International*, večinoma v reviji *Sodobnost*, nekaj pa tudi v knjižnih izdajah (npr. *Trideset esejev o Flisarjevi dramatiki*, izdanih pri *Sodobnost International* v Ljubljani leta 2017). Pred nedavnim (2020) je začela izhajati še literarna revija *November*, ki jo izdaja Društvo humanistov Goriške in ki je še malo razširila prostor sodobni slovenski dramatiki v strokovnih razpravah ter v literarnovedni in literarni periodiki.

1.1.3 Objavljanje na spletu

Tiskovine (spletne in papirnat), namenjene refleksiji in objavljanju, sta dodatno nadgradila dva spletna portala. Prvi je SiGledal.org, ki ga je leta 2008 zagnala nevladna organizacija Novi Zato. (ta je še vedno skrbnik in lastnik portala). SiGledal.org je s široko knjižnico dramskih besedil, predstavitev avtoric_jev, objavljanjem kritik, intervjujev in člankov vse bolj ključnega pomena za sodobno slovensko dramatiko, zlasti zaradi omogočanja prostega in preprostega dostopa do sodobnih slovenskih dramskih besedil, ki sicer javnosti niso dostopna.

Drugi, mlajši, je portal Neodvisni.art. Ta je deloma zapolnil vrzel, nastalo ob krčenju prostora, ki ga v tiskanih izdajah dnevnega časopisja v zadnjem desetletju uredniki (oziroma lastniki) namenjajo objavam kritik in odzivov na uprizoritvene (in druge) umetnosti na splošno.

1.1.4 Natečaji in nagrade

Osrednja, že desetletja ustoličena nagrada Slavka Gruma (prvič je bila podeljena leta 1979) deluje kot spodbuda tako uveljavljenim kakor tudi neznanim dramskim avtorjem_icam, o čemer pričajo sezname podpisanih pod vsakoletni nabor besedil, ki prispejo na natečaj Tedna slovenske drame. Ta festival pa je leta 2012 uvedel dodatno kategorijo nagrade, in sicer nagrado za mladega dramatika. Zanj konkurirajo nova slovenska dramska besedila avtorjev_ic, starih do trideset let. Natečaj je naslednik podobne iniciative Mestnega gledališča Ptuj z začetka tisočletja in je v svojih začetkih imel zelo šibek učinek, saj sta na prvi natečaj leta 2012 prispeli samo dve besedili izpod peresa iste avtorice, zato nagrada prvo leto sploh ni bila podeljena (Matevc). Po pobudi strokovne javnosti, naj se natečaj v prihodnje javno bolje izpostavi, je nagrada vendarle pridobila nekaj elana in v letu 2020 je na razpis prispelo 16 besedil (Hrvatina), leta 2021 pa 11 (Fišer, Bogataj in Kraigher).

Natečaj torej spodbuja k pisanju (in javnemu izpostavljanju) dramatike več mladih avtorjev_ic, žal pa več kot polovica nagrajenih besedil ostaja neuprizorjenih. Od skupno desetih besedil, ki jim je bila do leta 2021 dodeljena nagrada (leta 2013 sta si namreč nagrado delili dve besedili), so odsko uprizoritev doživela štiri, od teh eno v lastni produkciji avtorice, tri pa v produkciji narodnih gledališč. Nekatera od ostalih so doživela bralno uprizoritev, nekatera niti te.

Poleg Tedna slovenske drame natečaj za odsko besedilo od leta 1998 razpisuje tudi celjsko gledališče v okviru svojega festivala Dnevi komedije. Od leta 2018 nagrado podeljujejo bialno. Nagrajene komedije so običajno uprizorjene in uvrščene na

repertoar SLG Celje, a žal je primer plagiatorstva, ki je v javnost prišel leta 2019, ko se je za eno od nagrajenih komedij izkazalo, da gre za avtorski prevod tujega besedila (Kuralt), zadal hud udarec ugledu natečaja, festivala in posledično tudi izvirni slovenski komediografiji.

Najbolj svež javni natečaj za odrska dela je razpis za nagrado Gašperja Tiča za najboljši izvirni libreto za muzikal, ki jo razpisuje Mestno gledališče ljubljansko od leta 2018, a je bila doslej podeljena le enkrat, in sicer leta 2019 dvema avtoricama. Na drugo izdajo natečaja je prispelo eno samo besedilo (A. J.), kar verjetno pomeni, da kot spodbuda za ta zahtevni žanr ni dovolj le razpis javnega natečaja.

1.2 Razvoj uprizarjanja

Manj pozornosti in prostora je bilo v zadnjih dveh desetletjih namenjenih razvoju uprizarjanja sodobne slovenske dramatike. Delež krstnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike je glede na število vseh premier javno ustanovljenih gledaliških hiš v zadnjih dveh desetletjih le zmerno porasel (glej Tabela 1).

Tabela 1

Statistika krstnih uprizoritev novih sodobnih slovenskih besedilnih predlog

	Drama Lj		MGL		Drama MB		SNG NG		Mladinsko		PGK	
	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO
2000/2001	9	1	8	1	13	1	6	1	4	2	3	1
2005/2006	10	4	13	3	7	1	7	1	4	1	6	0
2010/2011	13	2	11	1	5	1	8	2	6	0	4	1
2015/2016	11	1	18	3	8	2	10	2	12	7	4	1
2018/2019	14	2	12	2	6	0	9	1	6	2	5	1
2019/2020	10	1	10	4	5	3	11	1	6	2	4	2

	SLG CE		SSG Trst		Koper		MG Ptuj		APT NM		LGL	
	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO	VSE	SLO
2000/2001	6	0	5	1	1	1	5	2	/	/	13	0
2005/2006	7	1	6	2	5	2	4	0	/	/	7	0
2010/2011	6	0	5	1	7	3	6	1	4	0	10	5
2015/2016	6	1	9	1	5	2	3	0	8	0	13	4
2018/2019	5	0	9	1	5	1	7	0	4	2	13	3
2019/2020	6	1	8	2	12	0	3	0	4	0	4	0

	LG MB		SKUPNO		
	VSE	SLO	VSE	SLO	
2000/2001	4	0	77	11	14%
2005/2006	3	0	79	15	19%
2010/2011	5	0	90	17	19%
2015/2016	6	1	113	25	22%
2018/2019	7	1	102	16	16%
2019/2020	5	1	88	17	19%

Opomba: Vir podatkov: SiGledal.org.

VSE – število vseh premier na vseh prizoriščih posamezne gledališke hiše (vključujoč koprodukcije, produkcije AGRFT, predstave za otroško in odraslo občinstvo, bralne uprizoritve, gibalne predstave ipd.)
SLO – število krstnih uprizoritev novih slovenskih besedilnih predlog (tudi dramtizacije, a brez avtorskih projektov, gibalnih predstav ipd., v primeru uprizoritev za otroke je to razvidno v opombah)

Po podatkih portala SiGledal.org je bilo tako npr. v sezoni 2000/2001 v vseh državnih, regionalnih in mestnih gledališčih 77 premiernih uprizoritev, od tega je bilo 11 krstnih uprizoritev slovenskih dramskih besedil, kar je 14 %. V petih letih je ta delež narasel na 19 % vseh premiernih uprizoritev: v sezoni 2005/2006 so vsa državna in mestna dramska in lutkovna gledališča skupno krstno uprizorila 15 slovenskih besedil. Delež krstno uprizorjene sodobne slovenske dramatike na javno financiranih profesionalnih slovenskih odrih nato poraste na 22 % v sezoni 2015/2016, vendar spet pade na 16 % v sezoni 2018/2019, kar je zadnja opazovana sezona, preden so v slovensko gledališko produkcijo posegle okoliščine epidemije koronavirusa. Obenem sta bili v tej sezoni 102 premierni uprizoritvi v vseh javno ustanovljenih gledaliških hišah. Ta, skupna številka je torej od sezone 2000/2001 porasla kar za 32 %, pri čemer je treba upoštevati tudi dejstvo, da je bilo gledališče APT v Novem mestu ustanovljeno šele leta 2006.

V sezoni 2019/2020, ko je bilo število premiernih uprizoritev bistveno nižje zaradi zaprtja gledališč v marcu 2020, je bil delež krstnih uprizoritev sodobne slovenske dramatike spet 19 %, torej pandemija do tega trenutka ni bistveno vplivala na delež zastopanosti sodobne slovenske dramatike na naših odrih. Kakšne učinke bodo imela večmesečna zaprtja gledališč in selitev dela produkcije javnih zavodov na splet, bo mogoče preučevati šele čez nekaj let.

Na občasnih strokovnih okroglih mizah, posvečenih sodobni slovenski dramatiki, se tvorci sodobne slovenske dramatike (dramske pisateljice in pisatelji) in njeni naročniki oziroma primarni odjemalci (umetniški vodje in direktorji_ice gledališč ter režiserji_ke) pogosto znajdejo na nasprotnih bregovih, skorajda v konfliktu. Nestrinjanja se pogosto začnejo s preštevanjem besedil, uvrščenih na repertoar, nemalokrat se

dotikajo kakovosti besedil ali krstnih uprizoritev le-teh, vmes pa kot nekakšen slon v sobi (angleški idiom ni uporabljen naključno) ostaja problematika prenizkega financiranja ustvarjanja, razvoja, prevajanja in uprizarjanja sodobne slovenske dramatike. Premajhna količina sredstev je gotovo legitimen izgovor ustvarjalcem, kam in produkcijskim hišam in vedno večkrat razpravljalci_ke tudi najdejo pogum, da ga javno naslovijo, skoraj praviloma pa v teh debatah ni naslovljen popoln manko sistemske politike za področje sodobne slovenske dramatike, torej za nekakšen poenoten in vzajemno usklajen načrt zagotavljanja spodbudnih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, izobraževanja strokovnega kadra za ustvarjanje, razvoj, poustvarjanje, poučevanje, prevajanje in distribucijo sodobnih slovenskih dramskih besedil v izvorniku in prevodih ter za promocijo in mednarodno distribucijo njihovih uprizoritev. Prav tako je redko naslovljena vrzel strokovne kritike besedil in krstnih uprizoritev.

Za razvoj sodobne slovenske dramatike in z njo povezanega umetniškega ter humanističnega polja je potrebno vse to in še več.

2. METODA

Pričujoči članek temelji na podatkih, ki jih je z obsežnim vprašalnikom prinesla raziskava z naslovom »Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike« (Komljanec). Raziskava je v celoti dostopna na spletni strani Slovenskega gledališkega inštituta SLOGI, kjer je objavljen in obrazložen tudi celoten vprašalnik (Komljanec).

Ciljna populacija so bile skupine deležnikov, ki se poklicno ukvarjajo (tudi) s poljem dramatike: ustvarjalci_ke, prevajalci_ke, poustvarjalci_ke (dramaturgi_nje, režiserji_ke, igralci_ke), producenti_ke (umetniški_e vodje, direktorji_ce javnih zavodov in nevladnih oz. zasebnih gledališč), založniki_ce in uredniki_ce, učitelji_ce oziroma mentorji_ice ustvarjalcev_k sodobne slovenske dramatike ter predstavniki_ce sofinancerjev (na državni in lokalni ravni).

3. REZULTATI IN RAZPRAVA

Raziskava PSSRSSD je skupno pridobila 72 veljavnih odgovorov. V nadaljevanju predstavljamo sežetek najbolj bistvenih podatkov, vezanih zgolj na nastajanje sodobne slovenske dramatike.

3.1 Poklicna vloga in delovna obremenitev

Graf 6 prikazuje, da je večina udeležencev raziskave (36,1 %) dramskih pisateljev_ic. Sledijo vodje javnih zavodov (12,5 %) in dramaturgi_nje (11,1 %). Nekatere poklicne vloge so zastopane z zelo skromnim številom posameznikov, a pri tem ne gre pozabiti, kako majhno je polje sodobne slovenske dramatike in njenega objavljanja, zato pet posameznikov_ic lahko predstavlja že znaten delež vseh delujočih v posamezni poklicni vlogi v slovenskem kulturnem okolju.

Kljub temu dejstvu smo pri nekaterih statističnih analizah skupine deležnikov z največ tremi predstavniki med udeleženci raziskave zavrgli, da nas tako majhen vzorec ne bi privedel do neresničnih ali zavajajočih izsledkov.

Graf 6

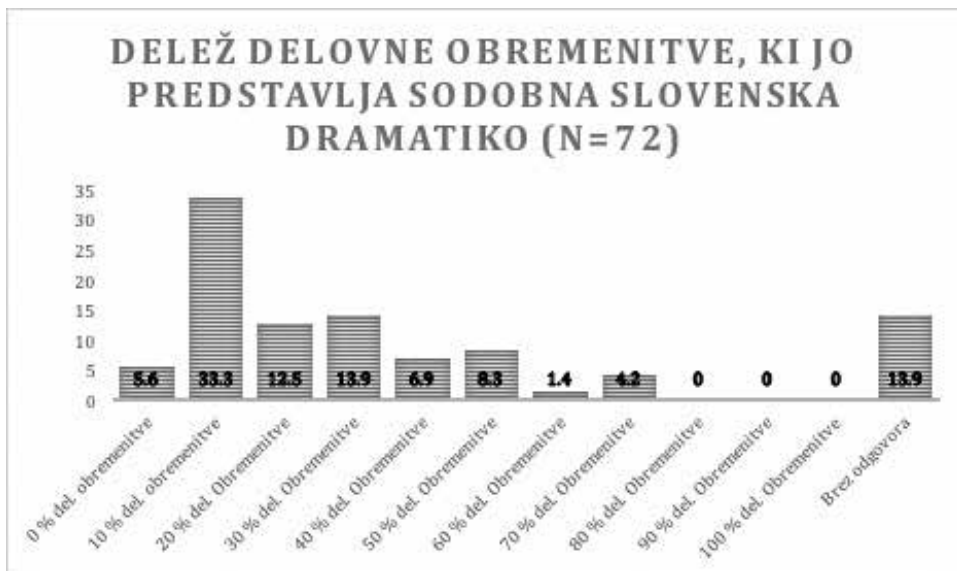
Vloga anketirancev – skupine deležnikov

Graf 7 prikazuje delež delovne obremenitve, ki jo za posamezne anketirance predstavlja sodobna slovenska dramatika.

Graf 7

Delež delovne obremenitve, ki jo udeležencem predstavlja sodobna slovenska dramatika

Prav za nikogar od sodelujočih v raziskavi, torej niti za avtorje_ice same, sodobna slovenska dramatika ne presega 70 % delovne obremenitve. Razvidno je tudi, da kar tretjina udeležencev (33 %) posveča sodobni slovenski dramatici zgolj desetino svoje poklicne delovne obremenitve, 5,6 % vprašanih pa se s sodobno slovensko dramatiko v okviru svojih delovnih obveznosti sploh ne ukvarja, čeprav so vsi udeleženci raziskave člani strokovne javnosti, povezane s sodobno slovensko dramatiko. Največ, torej 70 %, svoje delovne obremenitve namenjajo sodobni slovenski dramatici zgolj trije udeleženci raziskave.

Gotovo najpresenetljivejše odkritje naše raziskave je prav ta podatek, da se namreč s sodobno slovensko dramatiko kot poklicem pravzaprav nihče ne ukvarja zares v celoti. Celo med dramskimi pisatelji in pisateljicami ni nikogar, ki bi prav ves svoj delovni čas in energijo posvečal samo pisanju dramskih besedil.

Razlogov za to je lahko več, najočitnejši pa je gotovo ekonomski, kakor pričajo tudi podatki iz naslednjih podglavij.

3.2 Pomembnost različnih okoliščin nastajanja za razvoj sodobne slovenske dramatike

Skupno veliko število predstavnikov strokovne javnosti, ki so se odzvali vabilu in odgovorili na vprašalnik, priča o tem, da polje sodobne slovenske dramatike potrebuje priložnosti za samorefleksijo in si ti_e, ki na njem delujejo, želijo aktivno vplivati na njegov razvoj. O tem dodatno priča tudi podatek, da strokovna javnost vidi vse okoliščine nastajanja sodobne slovenske dramatike kot pomembne, kar prikazujejo Tabele 5, 7, 8 in 10.

Izmed vseh okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike so udeleženci iz vseh skupin deležnikov kot najpomembnejšo (povprečna ocena 4,32 na lestvici pomembnosti od 1 do 5) ocenili lasten računalnik za dramske avtorje in avtorice, obenem pa so lastno pisarno uvrstili precej nižje na petstopenjski lestvici pomembnosti (povprečna ocena 2,71).

Tabela 5

Pomembnost okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)			
Dejavnik	Povprečno (od 5)*	Mediana (1-5)*	Std. odklon
LASTEN RAČUNALNIK	4,32	5,00	1,42
NAVDIH OZ. IDEJA ZA POSAMEZNO BESEDILO	4,17	5,00	1,40
DOSTOPNOST GRADIV ZA RAZISKOVANJE VSEBIN, KI JIH NASLAVLJA DRAMSKO BESEDILO	4,08	5,00	1,33
AVTORSKI TALENT OZ. UMETNIŠKA NADARJENOST	4,08	5,00	1,35
DOBRE OBRTNE SPRETNOSTI	4,07	5,00	1,38
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM BESEDILA	4,00	5,00	1,40
PRILOŽNOSTI ZA RAZVIJANJE BESEDILA S POUSTVARJALCI_KAMI	3,75	4,00	1,45
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,72	4,00	1,53
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA BESEDILO	3,64	4,00	1,47
DOSTOPNOST PRIROČNIKOV OZ. STROKOVNEGA GRADIVA O DRAMSKEM PISANJU	3,44	4,00	1,53
FINANČNI AVANS NAROČNIKA	3,40	3,00	1,47
JASNA ČASOVNA OMEJITEV (ROK ODDAJE BESEDILA)	3,36	3,00	1,44
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,29	3,00	1,42
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP BESEDILA	3,13	3,00	1,48
NEFORMALNA IZOBRAZBA	3,08	3,00	1,45

Dejavnik	Povprečno (od 5)*	Mediana (1-5)*	Std. odklon
LASTEN TISKALNIK	2,96	3,00	1,68
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA UPRIZORITEV BESEDILA	2,96	3,00	1,41
VNAPREJ ZAGOTOVLJENA OBJAVA BESEDILA	2,96	3,00	1,42
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILO ALI UPRIZORITEV	2,94	3,00	1,46
ZAGOTOVLJENA MOŽNOST SODELOVANJA PRI MOREBITNI UPRIZORITVI	2,90	3,00	1,47
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN KRITIŠKI ODZIV NA BESEDILO (NE ZGOLJ NA UPRIZORITEV)	2,89	3,00	1,52
DOSTOP DO PROSTOROV IN OPREME GLEDALIŠČ	2,83	3,00	1,54
VNAPREJ ZNANA CILJNA PUBLIKA	2,79	3,00	1,37
LASTNA PISARNA	2,71	3,00	1,67
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA ALI DRAMATURGIJE	2,42	2,00	1,30
NEOMEJEN ČAS ZA RAZVIJANJE BESEDILA	2,32	2,00	1,27
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN PREVOD BESEDILA V TUJI JEZIK	2,29	2,00	1,30
VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	2,08	2,00	1,02

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Kot prikazuje Tabela 5, po percipirani pomembnosti lastnemu računalniku tesno sledi navdih oziroma ideja za posamezno dramsko besedilo s povprečno oceno 4,17.

Zelo visoko na lestvici pomembnosti so se uvrstile tudi naslednje okoliščine: dostopnost gradiv za raziskovanje vsebin, ki jih naslavlja posamezno dramsko besedilo (povprečna ocena 4,08), avtorski talent oziroma umetniška nadarjenost (4,08) in dobre obrtne spretnosti (4,07). Tako kot vse doslej naštetе okoliščine je bila tudi finančna varnost dramske_ga pisatelja_ice največkrat ocenjena kot zelo pomembna (5), povprečno pa je na petstopenjski lestvici pomembnosti prešla oceno 4,0.

Od vseh 28 navedenih okoliščin so bile samo štiri povprečno ocenjene z oceno, nižjo od 2,50.

Opazovali smo tudi pripisano pomembnost posameznim okoliščinam znotraj različnih kategorij. Med okoliščinami, povezanimi z izobrazbo in dostopnostjo strokovnih gradiv, po izjemni nizki pripisani pomembnosti izstopa formalna izobrazba iz kreativnega pisanja. Ta je v povprečju dobila zgolj oceno 2,42, največkrat pa je bila ocenjena z oceno 2 oziroma opisno kot »malo pomembna« (cf. Tabela 7), kotirala je nižje kot neformalna izobrazba.

Tabela 7

Pomembnost okoliščin, povezanih z izobrazbo in dostopnostjo gradiv, za nastajanje sodobne slovenske dramatike (N = 72)			
Izobrazba, strokovna gradiva in podpora	Povprečno (od 5)*	Mediana (1-5)*	Std. odklon
DOSTOPNOST GRADIV ZA RAZISKOVANJE VSEBIN, KI JIH NASLAVLJA POSAMEZNO DRAMSKO BESEDILO	4,08	5,00	1,33
PRILOŽNOSTI ZA RAZVIJANJE BESEDILA S POUŠTVARJALCI_KAMI	3,75	4,00	1,45
ZAUPANJA VREDEN KROG STANOVSKIH KOLEGOV_IC	3,72	4,00	1,53
DOSTOPNOST PRIROČNIKOV OZ. STROKOVNEGA GRADIVA O DRAMSKEM PISANJU	3,44	4,00	1,53
STROKOVNI NASVETI DRAMATURGOV_INJ ALI UMETNIŠKIH VODIJ GLEDALIŠČ	3,29	3,00	1,42
NEFORMALNA IZOBRAZBA	3,08	3,00	1,45
DOSTOP DO PROSTOROV IN OPREME GLEDALIŠČ	2,83	3,00	1,54
FORMALNA IZOBRAZBA IZ KREATIVNEGA PISANJA ALI DRAMATURGIJE	2,42	2,00	1,30

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Med ekonomskimi okoliščinami (cf. Tabela 8) je bila najpomembnejša finančna varnost dramskih pisateljev_ic med nastajanjem besedila, ocenjena je bila s povprečno oceno 4,0. Presenetljivo je, da se je sodelujočim iz vseh skupin deležnikov najmanj pomembna ekonomska okoliščina zdel vnaprej zagotovljen odkup besedila, ki je bil povprečno ocenjen s 3,13. Celo možnost finančne nagrade za besedilo je bila ocenjena kot pomembnejša, in sicer s povprečno oceno 3,63.

Tabela 8

Pomembnost ekonomskih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N = 72)			
Ekonomske okoliščine	Povprečno (od 5)*	Mediana (1-5)*	Std. odklon
FINANČNA VARNOST MED NASTAJANJEM BESEDILA	4,00	5,00	1,40
MOŽNOST FINANČNE NAGRADE ZA BESEDILO	3,64	4,00	1,47
FINANČNI AVANS NAROČNIKA	3,40	3,00	1,47
VNAPREJ ZAGOTOVLJEN ODKUP BESEDILA	3,13	3,00	1,48

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno

V kategoriji umetniških in drugih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (glej Tabela 10) izstopa navdih oziroma ideja za posamezno besedilo, ki so jo udeleženci raziskave ocenili s povprečno oceno 4,17. Sledi avtorski talent oziroma umetniška nadarjenost (povprečna ocena 4,08), nato pa obrtne spretnosti s povprečno oceno 4,07. Najmanj pomembna okoliščina iz te kategorije je vnaprej znana ekipa poustvarjalcev (2,08).

Tabela 10

Pomembnost umetniških in drugih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike (N=72)			
Umetniške in druge okoliščine	Povprečno (od 5 ⁺¹)	Mediana (1-5)	Std. odklon
NAVDIH OZ. IDEJA ZA POSAMEZNO BESEDILO	4,17	5,00	1,40
AVTORSKI TALENT OZ. UMETNIŠKA NADARJENOST	4,08	5,00	1,35
DOBRE OBRTNE SPRETNOSTI	4,07	5,00	1,38
VNAPREJ ZNANA CILJNA PUBLIKA	2,79	3,00	1,37
VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	2,08	2,00	1,02

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

3.2.1 Pomembnost posameznih okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, kakor jih ocenjujejo različne skupine deležnikov

Pripadnost vprašanih posamezni skupini deležnikov je bistveno vplivala na tri okoliščine nastajanja sodobne slovenske dramatike. Na preostale okoliščine vloga anketirancev ni imela statistično pomembnega učinka.

Vpliv vloge udeležencev je bil najopaznejši pri okoliščini, ki smo jo že omenili: lasten računalnik za avtorice in avtorje, ki so ga enoglasno kot zelo pomembno okoliščino (5,0) ocenili predstavniki_ce financerjev, dramski pisatelji in pisateljice sami_e so bili po pripisani pomembnosti tej okoliščini šele četrta skupina (od skupno desetih).

Izstopajoč je tudi podatek, da možnost sodelovanja pri uprizoritvi besedila izmed vseh skupin deležnikov z najvišjo oceno pomembnosti ocenjujejo režiserji_ke, in sicer so ji pripisali_e povprečno oceno 3,67. Trenutna produkcijska praksa tega prepričanja sicer ne odseva. Dramske avtorice in avtorji v povprečju vidijo možnost sodelovanja pri uprizoritvi za skoraj točko manj pomembno kot režiserji_ke (2,88), najmanj pomembna pa se ta okoliščina zdi skupini drugih deležnikov, v kateri prevladujejo igralci_ke in ki ji je pripisala povprečno oceno 2,38.

Tabela 17 (1/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost									
	DRAMATIK_ČARKA			DIREK. JAV. ZAV.			DRAMATURG_INJA		
	N	X (od 5)*	Std. odklon	N	X (od 5)*	Std. odklon	N	X (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA – LASTEN RAČUNALNIK	26	4,38	1,627	9	4,56	1,333	8	4,25	1,488
DRAMATIKA – MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	26	2,88	1,558	9	2,78	1,481	8	2,63	1,598
DRAMATIKA – VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	26	1,88	1,033	9	2,22	0,667	8	2,63	0,518

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 17 (2/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost									
	PEDAGOG_INJA			ZALOŽNIK_CA			DIREK. ZAS. ZAV.		
	N	X (od 5)*	Std. odklon	N	X (od 5)*	Std. odklon	N	X (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA – LASTEN RAČUNALNIK	6	4,00	0,894	5	3,80	1,095	3	3,67	2,309
DRAMATIKA – MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	6	3,17	0,983	5	3,40	1,342	3	3,33	0,577
DRAMATIKA – VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	6	2,83	0,408	5	2,00	1,225	3	3,33	1,155

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

Tabela 17 (3/3)

Okoliščine, ki so jim različne skupine deležnikov pripisale statistično pomembno različno pomembnost												
	REŽISER_KA			PREVAJALEC_KA			FINANCER_KA			OSTALO		
	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon	N	\bar{X} (od 5)*	Std. odklon
DRAMATIKA - LASTEN RAČUNALNIK	3	4,67	0,577	2	5,00	0,000	2	5,00	0,000	8	4,25	1,753
DRAMATIKA - MOŽNOST SODELOVANJA PRI UPRIZORITVI	3	3,67	1,155	2	2,50	2,121	2	3,50	2,121	8	2,38	1,923
DRAMATIKA - VNAPREJ ZNANA EKIPA POUSTVARJALCEV	3	1,67	0,577	2	1,50	0,707	2	1,50	0,707	8	1,50	1,414

Opomba: *1 – popolnoma nepomembno, 5 – zelo pomembno. Vse, kar je več kot 2,5, je bolj pomembno kot nepomembno.

3.2.2 Podrobnejša slika ocene pomembnosti posameznih okoliščin glede na skupino deležnikov

Tabeli 18 in 19 še podrobneje prikazujeta, kako je vloga, ki jo posameznik opravlja v odnosu do sodobne slovenske dramatike, vplivala na oceno pomembnosti posameznih okoliščin. Izstopajoč podatek iz teh dveh tabel je, da sta kar dve tretjini (66,7 %) udeležencev iz skupine učiteljev_ic, mentorjev_ic in profesorjev_ic formalno izobrazbo iz kreativnega pisanja ocenili kot malo pomembno za nastajanje sodobne slovenske dramatike. Obenem pa je 83 % udeležencev iz te skupine deležnikov ocenilo obrtne spretnosti kot precej pomembno okoliščino za nastajanje sodobne slovenske dramatike.

Podobno je kar 50 % udeležencev iz skupine dramaturgov_inj pripisalo obrtnim spretnostim najvišjo oceno pomembnosti (5,0 ali zelo pomembne), a jih le 12,5 % formalno izobrazbo vidi kot zelo pomembno.

Tabela 18

Vpliv vloge anketiranca na percipirano pomembnost formalne izobrazbe iz kreativnega pisanja ali dramaturgije za nastajanje sodobne slovenske dramatike							
VLOGA	Brez odgovora	1 – nepomembna	2	3 – pomembna	4	5 – zelo pomembna	Skupaj
DRAMSKI_A PISATELJ_ICA	3	6	7	4	4	2	26
	11,5 %	23,1 %	26,9 %	15,4 %	15,4 %	7,7 %	100,0 %
PREVAJALEC_KA DRAMSKIH BESEDIL	0	0	1	0	1	0	2
	0,0 %	0,0 %	50,0 %	0,0 %	50,0 %	0,0 %	100,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA JAVNEGA ZAVODA	0	2	3	3	1	0	9
	0,0 %	22,2 %	33,3 %	33,3 %	11,1 %	0,0 %	100,0 %
UMETNIŠKI_A VODJA ALI DIREKTOR_ICA NEVLADNE ORGANIZACIJE, ZASEBNEGA GLEDALIŠČA IPD.	0	1	0	0	2	0	3
	0,0 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	66,7 %	0,0 %	100,0 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	0	1	1	2	1	0	5
	0,0 %	20,0 %	20,0 %	40,0 %	20,0 %	0,0 %	100,0 %
PREDSTAVNIK_ CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE (MINISTRSTVA, OBČINE IPD.)	0	0	0	2	0	0	2
	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %
REŽISER_KA	0	0	1	1	1	0	3
	0,0 %	0,0 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %	0,0 %	100,0 %
DRAMATURG_INJA	0	3	0	2	2	1	8
	0,0 %	37,5 %	0,0 %	25,0 %	25,0 %	12,5 %	100,0 %
UČITELJ_ICA, MENTOR_ICA, PROFESOR_ICA	0	0	4	1	1	0	6
	0,0 %	0,0 %	66,7 %	16,7 %	16,7 %	0,0 %	100,0 %
Drugo	3	13	17	15	13	3	64
	4,7 %	20,3 %	26,6 %	23,4 %	20,3 %	4,7 %	100,0 %

Tabela 19

Vpliv vloge anketiranca na percipirano pomembnost dobrih obrtnih spretnosti za nastajanje sodobne slovenske dramatike							
VLOGA	Brez odgovora	1 – nepomembna	2	3 – pomembna	4	5 – zelo pomembna	Skupaj
DRAMSKI_A	3	1	0	3	5	14	26
PISATELJ_IKA	11,54 %	3,85 %	0,00 %	11,54 %	19,23 %	53,85 %	100,00 %
PREVAJALEC_KA	0	0	0	0	1	1	2
DRAMSKIH BESEDIL	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	50,00 %	50,00 %	100,00 %
UMETNIŠKI_A	0	0	0	2	2	5	9
VODJA ALI DIREKTOR_IKA JAVNEGA ZAVODA	0,00 %	0,00 %	0,00 %	22,22 %	22,22 %	55,56 %	100,00 %
UMETNIŠKI_A	0	0	0	1	0	2	3
VODJA ALI DIREKTOR_IKA NEVLADNE ORGANIZACIJE, ZASEBNEGA GLEDALIŠČA IPD.	0,00 %	0,00 %	0,00 %	33,33 %	0,00 %	66,67 %	100,00 %
ZALOŽNIK_CA, UREDNIK_CA	1	0	0	0	2	2	5
	20,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	40,00 %	40,00 %	100,00 %
PREDSTAVNIK_CA JAVNIH SOFINANCERJEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE (MINISTRSTVA, OBČINE IPD.)	0	0	0	0	0	2	2
	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	100,00 %	100,00 %
REŽISER_KA	0	0	0	1	0	2	3
	0,00 %	0,00 %	0,00 %	33,33 %	0,00 %	66,67 %	100,00 %
DRAMATURG_INJA	0	0	0	1	3	4	8
	0,00 %	0,00 %	0,00 %	12,50 %	37,50 %	50,00 %	100,00 %
UČITELJ_IKA, MENTOR_IKA, PROFESOR_IKA	0	0	0	0	5	1	6
	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	83,33 %	16,67 %	100,00 %
DRUGO	4	1	0	8	18	33	64
	6,25 %	1,56 %	0,00 %	12,50 %	28,13 %	51,56 %	100,00 %

Da je sistematična in z vsemi skupinami deležnikov usklajena kulturna politika za sodobno slovensko dramatiko nujna, ni nobena novost. V proces oblikovanja take politike pa bo nujno vključiti predstavnike različnih skupin deležnikov, saj – kot je razvidno iz Tabel 18 in 19 – predstavniki_ice različnih poklicev posameznim okoliščinam nastajanja dramatike pripisujejo različno pomembnost. Tako na primer lasten računalnik za dramske pisatelje in pisateljice predstavlja manj pomembno okoliščino kot za sekundarne poklice (torej tiste, ki se s sodobno slovensko dramatiko ukvarjajo, a niso njeni avtorji_ice). Ti s procesom ustvarjanja dramatike niso dovolj dobro seznanjeni, saj ob dejstvu, da se jim zdi bistveno, da imajo dramatiki in dramatičarke na voljo lasten računalnik, ocenjujejo kot mnogo manj pomembno lastno pisarno.

Strokovna javnost na splošno pripisuje visoko pomembnost navdihu oziroma ideji za dramsko besedilo, enako tudi talentu oziroma umetniški nadarjenosti za pisanje. Ali to pomeni, da je ustvarjanje besedilne predloge za gledališko uprizoritev pri nas še vedno videno kot nekakšno »božje« poslanstvo oz. naravna danost?

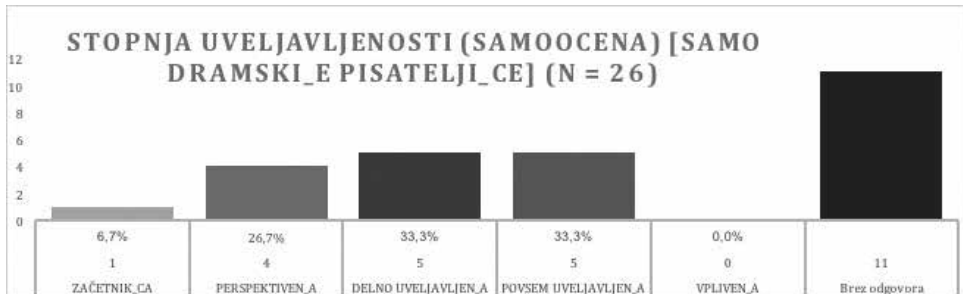
Po drugi strani pa strokovna javnost vseeno visoko vrednoti tudi dostopnost gradiv za raziskovanje vsebin posameznega dramskega besedila ter dobre obrtne spretnosti (cf. Tabela 5).

A kljub percipirani pomembnosti teh, priučljivih, plati dramskega pisanja je formalna izobrazba s tega področja vrednotena izjemno nizko, celo neformalne priložnosti za izobraževanje strokovna javnost ocenjuje kot bolj pomembne. Z drugimi besedami: dejavnost AGRFT je po mnenju tistih, ki se poklicno ukvarjajo s sodobno slovensko dramatiko, na področju izobraževanja dramskih avtorjev_ic najmanj cenjena.

3.3 Samoocena stopnje uveljavljenosti dramskih pisateljev_ic in njena povezanost z ekonomskimi okoliščinami

Graf 8 prikazuje, kako dramski_e pisatelji_ice samoocenjujejo stopnjo svoje poklicne uveljavljenosti. Razvidno je, da se prav nihče od sodelujočih ni samoocenoval kot vpliven dramatik_čarka.

Stopnja uveljavljenosti dramskih pisateljev_ic (samoocena)

K nizkim samoocenam dramskih avtorjev_ic gotovo pripomore tudi dejstvo, da na slovenskem trgu dela delovnih mest z nazivom dramski_a pisatelj_ica preprosto ni in je poklic možno opravljati zgolj kot samozaposlitev. Takšna oblika zaposlitve pa nima formaliziranih postopkov ali nazivov za napredovanje, zato je samoocena izrazito subjektivne narave.

Dramskim pisateljem_icam smo zastavili tudi vprašanja o kvantitativnih vidikih opravljanja njihove dejavnosti. Tabela 4 prikazuje, da je največje število celovečernih dramskih besedil, ki jih je v zadnjih 12 mesecih (od junija/julija 2020 do junija/julija 2021) napisal kdo od vprašanih, 3 (2 avtorja_ici), največje število kratkih dramskih besedil pa 5 (2 avtorja_ici). V zadnjih petih letih je največje število celovečernih dramskih besedil izpod peresa iste_ga sodobne_ga slovenske_ga dramske_ga avtorice_ja 8, največje število kratkih dramskih besedil pa 15.

Tabela 4

Samooceena uveljavljenosti slovenskih dramskih pisateljev in pisateljic ter kvantitativno preverljivi podatki o dosedanjem delu						
		ZAČETNIK_CA	PERSPEKTIVEN_A	DELNO UVELJAVLJEN_A	POVSEM UVELJAVLJEN_A	VPLIVEN_A
Število let, odkar pišete dramska besedila	4-10	1	2	2	1	0
	11-20	1	0	2	2	0
	> 20	0	1	1	2	0
Število celovečernih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 12 mesečih	1	0	4	2	4	0
	2	1	0	1	1	0
	3	0	0	2	0	0
Število kratkih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 12 mesečih	1-2	0	2	1	1	0
	3-4	0	0	0	2	0
	5	0	1	1	0	0
Število celovečernih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 5 letih	1	0	1	0	0	0
	2	0	0	1	0	0
	3	0	1	0	2	0
	4	0	2	0	0	0
	5	1	0	1	1	0
	6	0	0	2	2	0
	8	0	0	1	0	0
Število kratkih dramskih besedil, ki ste jih napisali v zadnjih 5 letih	1	0	0	1	0	0
	3	0	1	0	2	0
	4	1	1	0	0	0
	5	0	0	1	0	0
	6	0	1	0	1	0
	8	0	0	0	1	0
	10	0	1	0	0	0
	15	0	0	2	0	0

Opomba: Nadaljevanje na naslednji strani.

Tabela 4 (nadaljevanje)

Samoocena uveljavljenosti slovenskih dramskih pisateljev in pisateljic ter kvantitativno preverljivi podatki o dosedanjem delu						
		ZAČETNIK_ CA	PERSPEKTIVEN_A	DELNO UVELJAVLJEN_A	POVSEM UVELJAVLJEN_A	VPLIVEN_A
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	1	2	2	2	0
	2	0	0	0	2	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih objavljena v tisku	1	0	2	2	2	0
	2	0	0	0	1	0
	3	0	0	0	1	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	0	3	0	1	0
	2	0	1	1	2	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 12 mesecih objavljena v tisku	1	0	3	2	1	0
	2	0	1	0	1	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1	1	1	0	0	0
	2	0	0	2	1	0
	3	0	1	2	1	0
	4	0	0	1	2	0
Število vaših celovečernih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih objavljena v tisku	1-3	1	2	3	3	0
	4-7	0	0	0	2	0
	> 7	0	0	1	0	0

		ZAČETNIK_ CA	PERSPEKTIVEN_A	DELNO UVELJAVLJEN_A	POVSEM UVELJAVLJEN_A	VPLIVEN_A
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih uprizorjena (na odru ali v drugih medijih)	1-2	0	2	1	1	0
	3-4	0	2	1	1	0
	>4	0	0	0	1	0
Število vaših kratkih dramskih besedil, ki so bila v zadnjih 5 letih objavljena v tisku	1	0	2	1	1	0
	2	0	2	2	1	0
	3	0	0	0	1	0

Opomba: Vprašanje se je glasilo: »Označite, kako sami ocenjujete stopnjo svoje poklicne dejavnosti.«

Največje število dramskih besedil posameznega avtorja_ice, ki so bila v zadnjih 12 mesecih uprizorjena, je 2 (2 avtorja_ici), takih, ki so bila objavljena v tisku, pa 3 (1 avtor_ica).

Iz podatkov v Tabeli 4 velja opozoriti še na to, da je na samooceno uveljavljenosti v največji meri vplivalo število let, posvečenih dramskemu pisanju, a tudi tu ni izrazitih razlik: tako med povsem uveljavljenimi kakor med perspektivnimi in delno uveljavljenimi so posamezniki_ice, ki dramatiko pišejo že več kot 20 let.

Razlike med številom napisanih dramskih besedil v zadnjih petih letih pri tistih, ki se samoocenjujejo kot perspektivni_e (od 1 do 4), delno uveljavljeni_e (od 2 do 8) ali povsem uveljavljeni_e (od 3 do 6), niso izrazite in tudi ne naraščajo vzporedno z naraščanjem samoocenjene uveljavljenosti.

Še manjše so razlike pri številu v zadnjih petih letih uprizorjenih celovečernih dramskih besedilih posamezne_ga avtorice_ja. Za po lastni presoji perspektivne se ta številka giblje od 1 do 4, za tiste, ki se samoocenjujejo kot delno uveljavljeni_e in povsem uveljavljeni_e, pa od 2 do 4 besedila.

Če povzamemo: na letni ravni ima posamezni_a avtor_ica uprizorjeni največ dve celovečerni dramski besedili, objavljena pa največ tri celovečerna dramska besedila.¹

¹ Pri tem je sicer treba upoštevati večmesečno zaprtje gledališč zaradi pandemije novega koronavirusa v sezoni 2019/2020 in 2020/2021 in z njo povezane odpovedi ali zamike premier. Vendar po poročanju javnih zavodov samih v medijih in letnih poročilih ministrstvu do večjih sprememb v programu ne v sezoni 2019/2020 ne v sezoni 2020/2021 ni prihajalo, le nekatere premiere so bile izvedene interno in/ali predvajane prek spleta, torej zaprtje gledališč za publiko bistvenega vpliva na količino uprizoritev novih dramskih besedil ni imelo. Po analogiji je bil vpliv pandemije na količino objav sodobne slovenske dramatike v tem pogledu prav tako minimalen.

Po podatkih Enote dramskih pisateljev in pisateljic Združenja dramskih umetnikov Slovenije (ZDUS) se honorarji avtorju_ici za uprizoritev gibljejo od višine dveh do največ petih povprečnih bruto plač za julij 2021 (SURs). Ob podatku, da celo povsem uveljavljenim avtorjem_icam uprizorijo ali objavijo (in torej honorirajo) manj kot eno celovečerno dramsko besedilo na leto, je jasno, da opravljanje izbranega poklica dramskim avtorjem_icam ne zagotavlja zadostnega dohodka za preživetje. Za preostale poklice, ki se s sodobno slovensko dramatiko ukvarjajo posredno, je torej verjetnost, da bi jim ta kot edina dejavnost zagotavljala ekonomsko preživetje, še toliko manjša.

Rezultati raziskave pa so pokazali tudi na širši ekonomski razlog, ki ni neposredno povezan s preživetjem posameznikov, ki delajo na področju sodobne slovenske dramatike. Gre za ekonomsko preživetje polja samega.

3.4 Percipirana finančna podhranjenost posameznih dejavnosti, povezanih s sodobno slovensko dramatiko

Udeležence smo pozvali, naj dejavnosti, povezane s sodobno slovensko dramatiko, razvrstijo glede na šibkost financiranja v zadnjih treh koledarskih letih (cf. Tabela 33).

Na prvo mesto, torej kot finančno najbolj podhranjeno dejavnost, so udeleženci z veliko prednostjo (15-krat) uvrstili uprizarjanje sodobne slovenske dramatike v javnih zavodih. Kot najšibkeje financirana dejavnost je bilo desetkrat izpostavljeno tudi objavljanje, ki je bilo desetkrat ocenjeno tudi kot druga najbolj finančno podhranjena dejavnost, tik za prevajanjem sodobne slovenske dramatike, ki ga je na drugo mesto po šibkosti financiranja uvrstilo 11 vprašanih. Kot tretji najslabše financirani dejavnosti sta bili s po desetimi glasovi uvrščeni uprizarjanje sodobne slovenske dramatike v nevladnih organizacijah in kritiški odzivi na sodobno slovensko dramatiko ali njeno uprizarjanje.

Kot najboljše financirano dejavnost so udeleženci videli formalno izobraževanje dramskih pisateljev in pisateljic ter drugih strokovnjakov s področja sodobne slovenske dramatike, saj so to dejavnost največkrat (desetkrat) uvrstili na predzadnje mesto po šibkosti javnega financiranja v zadnjih treh koledarskih letih.

Podatki torej kažejo, da strokovna javnost kot finančno najbolj podhranjeni področji sodobne slovenske dramatike v zadnjih treh letih ocenjuje uprizarjanje in objavljanje (cf. Tabela 33).

Tabela 33

<i>Dejavnosti s področja sodobne slovenske dramatike, ki jih ocenjujete kot finančno najbolj podhranjene v zadnjih treh letih</i>								
RANG	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>FORMALNO IZOBRAŽEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_IC IN/ALI DRUGIH STROKOVNJAKOV_INJ S PODROČJA SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE</i>	3	2	1	2	7	4	10	1
<i>NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE AVTORJEV_IC IN/ALI DRUGIH STROKOVNJAKOV_INJ S PODROČJA SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE</i>	2	3	1	5	4	8	3	0
<i>UPRIZARJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V JAVNIH ZAVODIH</i>	15	4	4	5	1	2	3	0
<i>UPRIZARJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V NEVLADNIH ORGANIZACIJAH</i>	4	5	10	3	4	2	3	0
<i>OBJAVLJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE</i>	10	10	6	4	5	0	1	0
<i>PREVAJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE</i>	6	11	6	7	2	5	0	0
<i>KRITIŠKI ODZIVI NA SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO IN/ALI NJENO UPRIZARJANJE</i>	4	7	10	5	3	3	3	0
<i>DRUGO</i>	0	1	0	0	0	0	0	0

Opomba: Vprašanje se je glasilo: »Naštete dejavnosti razvrstite glede na to, katere so po vašem mnenju trenutno (v zadnjih treh koledarskih letih) finančno najbolj podhranjene.« Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 8 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

3.5 Načini razvoja sodobne slovenske dramatike

Anketirance smo povprašali tudi o najučinkovitejših načinih razvoja posameznega sodobnega slovenskega dramskega besedila ter dolgoročnejšega razvoja polja sodobne slovenske dramatike.

3.5.1 Načini razvoja posameznega sodobnega slovenskega dramskega besedila

Tabela 25 prikazuje, da so vprašani med ponujenimi možnostmi največkrat (20-krat) na prvo mesto po učinkovitosti uvrstili neposredno naročilo besedila. Samo

pet vprašanih je na prvo mesto postavilo daljšo rezidenco avtorja_ice v gledališču ali založbi, vsi drugi načini razvoja so se zdeli najučinkovitejši le štirim anketirancem ali manj.

Tabela 25

Razvrstitev predlaganih načinov razvoja posameznega dramskega besedila po učinkovitosti, ne glede na vlogo anketiranca (N = 72)												
	RANG											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
NEPOSREDNO NAROČILO BESEDILA (S STRANI GLEDALIŠČA ALI ZALOŽBE)	20	7	8	2	2	1	0	3	0	0	2	1
DALJŠA REZIDENCA V GLEDALIŠČU ALI PRI ZALOŽBI	5	6	3	5	0	0	2	3	2	0	2	0
SODELOVANJE DRAMATURGA_INJE, UMETNIŠKE VODJE ALI UREDNIKA_ICE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	4	7	2	2	3	3	4	3	4	1	1	0
SODELOVANJE REŽISERJA_KE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	4	2	3	4	5	3	3	4	4	3	1	1
MENTORSTVO UVELJAVLJENIH DRAMSKIH AVTORJEV_IC MANJ IZKUŠENIM	4	6	2	8	4	8	3	1	1	0	2	0
BIVALNA REZIDENCA V POS. NAM. STUD. ZA ČAS ...	3	6	3	4	7	4	2	1	3	2	2	0
KRAJŠA REZIDENCA AVTORJA_ICE V GLEDALIŠČU ALI PRI ZALOŽBI	2	5	8	3	2	4	7	2	1	1	0	0
SODELOVANJE AVTORJA_ICE V PROCESU VAJ ZA UPRIZORITEV	2	3	5	4	5	2	1	4	7	5	3	0
MOŽNOST INTERNIH BRALNIH UPRIZORITEV NEDOKONČNIH VERZIJ BESEDILA S POVRATNIMI INFORMACIJAMI SODELUJOČIH	2	3	4	2	8	4	5	0	1	5	3	1
DRUGO	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3
MOŽNOST JAVNIH BRALNIH UPRIZORITEV NEDOKONČNIH VERZIJ BESEDILA S POVRATNIMI INFORMACIJAMI SODELUJOČIH IN PUBLIKE	1	2	5	4	0	4	4	7	2	3	3	0
SODELOVANJE IGRALSKE EKIPE Z AVTORJEM_ICO MED PISANJEM BESEDILA	0	2	2	2	3	3	4	3	4	6	5	0

Opomba: * Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 12 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

3.5.2 Načini dolgoročnejšega razvoja polja

Med načini dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike (cf. Tabela 26) po percipirani učinkovitosti izrazito izstopa uprizarjanje, saj ga je na prvo mesto uvrstilo kar 34 vprašanih. Tudi objavljanje je videno kot zelo učinkovit način, na prvo mesto se je uvrstilo petkrat, na drugo pa 21-krat.

Tabela 26

	RANG								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
UPRIZARJANJE	34	6	3	3	1	1	0	0	0
OBJAVLJANJE	5	21	6	2	2	2	2	0	0
VKLJUČEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_ IC V GLEDALIŠČA OZ. ZALOŽBE	2	5	8	6	8	2	4	1	0
KRITIŠKI ODZIVI	1	6	10	6	8	5	2	4	0
PREVAJANJE	1	3	5	9	6	5	5	6	0
IZOBRAŽEVANJE DRAMSKIH AVTORJEV_ IC	0	2	3	3	2	4	8	9	0
IZOBRAŽEVANJE DRUGIH STROKOVNJAKOV ZA DELO S SODOBNO SLOVENSKO DRAMATIKO	0	2	3	3	2	4	8	9	0
RAZŠIRJANJE SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V SLOVENSKI SPLOŠNI JAVNOSTI IN MEDIJAH	0	2	5	10	8	6	5	5	0
DRUGO	0	0	0	0	0	0	0	0	4

Opomba: * Rang 1 označuje najpomembnejšo izbiro, 9 pa najmanj pomembno. Trditve so urejene od tiste, ki je bila največkrat označena kot najpomembnejša, navzdol.

V nadaljevanju smo udeležence podrobneje povprašali o posameznih aspektih tistih načinov dolgoročnejšega razvoja polja, ki so jih sami ocenili kot najučinkovitejše.

3.5.2.1 Najpomembnejši aspekti uprizarjanja

Skoraj dve tretjini (64,3 %) vprašanih se strinjata, da je najpomembnejši aspekt uprizarjanja sodobne slovenske dramatike kvaliteta teh uprizoritev (cf. Tabela 27).

Več kot polovica (54,8 %) vprašanih pripisuje enako pomembnost (oceno 5 od 5) količini uprizoritev, skoraj polovica (48,8 %) vprašanih pa ocenjuje kot zelo pomembno količino neposrednih naročil besedil. Bralnim uprizoritvam anketiranci pripisujejo manjšo pomembnost.

Izstopa še podatek, da kot zelo pomembno za razvoj sodobne slovenske dramatike kar 40,5 % vprašanih ocenjuje specializirano prizorišče za sodobno slovensko dramatiko, dodatnih kar 14,3 % vprašanih pa tako prizorišče vidi kot precej pomembno ali pomembno.

Tabela 27

Različni aspekti uprizarjanja kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike										
	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	1	2,4 %	10	23,8 %	8	19,0 %	23	54,8 %
KOLIČINA UPRIZORITEV (RAZLIČNIH POUSTVARJALSKIH INTERPRETACIJ), KI JO DOŽIVI POSAMEZNO SODOBNO SLOVENSKO DRAMSKO BESEDILO	0	0,0 %	3	7,3 %	11	26,8 %	11	26,8 %	16	39,0 %
KVALITETA UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	0	0,0 %	0	0,0 %	5	11,9 %	10	23,8 %	27	64,3 %
KOLIČINA BRALNIH UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	1	2,4 %	4	9,8 %	16	39,0 %	8	19,5 %	12	29,3 %

	1 - nepomemben		2 - malo pomemben		3 - pomemben		4 - precej pomemben		5 - zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA BRALNIH UPRIZORITEV, KI JO DOŽIVI POSAMEZNO SODOBNO SLOVENSKO DRAMSKO BESEDILO	3	7,1 %	9	21,4 %	20	47,6 %	6	14,3 %	4	9,5 %
KVALITETA BRALNIH UPRIZORITEV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	2	4,8 %	4	9,5 %	9	21,4 %	15	35,7 %	12	28,6 %
ODER ALI GLEDALIŠČE, NAMENJENO IZKLJUČNO UPRIZARJANJU SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE	6	14,3 %	7	16,7 %	6	14,3 %	6	14,3 %	17	40,5 %
KOLIČINA NEPOSREDNIH NAROČIL NOVIH DRAMSKIH BESEDIL SLOVENSKIM AVTORJEM_ICAM	0	0,0 %	1	2,4 %	10	24,4 %	10	24,4 %	20	48,8 %

3.5.2.2 Najpomembnejši aspekti objavljanja

Med aspekti objavljanja sodobne slovenske dramatike je dobra polovica (53,3 %) vprašanih pripisala oceno zelo pomembno (5 od 5) količini objav v periodiki, količini objav v knjižnih izdajah in količini objav na spletu. Še več, kar 63,3 %, pa jih z oceno zelo pomembno ocenjuje samo sodobni dramatik namenjen spletni portal. Tudi izključno sodobni slovenski dramatik posvečeno knjižno zbirko je kot zelo pomembno ocenila polovica (50 %) vprašanih, enako specializirano periodično publikacijo pa malo manj kot polovica (43,3 %) (cf. Tabela 28).

Tabela 28

Različni aspekti objavljanja kot dejavnika dolgoročnejšega razvoja sodobne slovenske dramatike										
	1 – nepomemben		2 – malo pomemben		3 – pomemben		4 – precej pomemben		5 – zelo pomemben	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V TISKANI PERIODIKI	0	0,0 %	0	0,0 %	4	13,3 %	10	33,3 %	16	53,3 %
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE V KNJIŽNIH IZDAJAH	0	0,0 %	0	0,0 %	4	13,3 %	10	33,3 %	16	53,3 %
KOLIČINA OBJAV SODOBNE SLOVENSKE DRAMATIKE NA SPLETU	0	0,0 %	1	3,3 %	6	20,0 %	7	23,3 %	16	53,3 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJENA PERIODIČNA PUBLIKACIJA	0	0,0 %	6	20,0 %	7	23,3 %	4	13,3 %	13	43,3 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJENA KNJIŽNA ZBIRKA	0	0,0 %	4	13,3 %	6	20,0 %	5	16,7 %	15	50,0 %
SAMO SODOBNI SLOVENSKI DRAMATIKI NAMENJEN SPLETNI PORTAL	0	0,0 %	3	10,0 %	3	10,0 %	5	16,7 %	19	63,3 %

4 ZAKLJUČEK

In kaj vse to pomeni za razvoj sodobne slovenske dramatike? Jasno je, da interes za več objav in uprizoritev sodobne slovenske dramatike obstaja, le sredstev za njihovo udejanjenje po mnenju strokovne javnosti ni dovolj. Ta ugotovitev je uporabno izhodišče za ekonomsko analizo konkretnih zneskov iz javnih in zasebnih virov, investiranih v uprizarjanje in objavlanje sodobne slovenske dramatike v zadnjih treh letih, in za njihovo primerjavo z zneski, investiranimi v druge aspekte razvoja sodobne slovenske dramatike, na primer v formalno izobraževanje strokovnega kadra, kar je po mnenju udeležencev naše raziskave v zadnjih treh letih finančno najmanj podhranjeno področje sodobne slovenske dramatike. V skladu s tem bi bilo smiselno usklajevanje politike financiranja celotnega polja.

Nevarnost, ki jo obeta odkritje, da sodobni slovenski dramatikci nihče ne posveča sto odstotkov svojega delovnega časa (cf. Graf 7) ter da kar tretjina strokovne (!) javnosti sodobni slovenski dramatikci namenja le desetino svojega delovnega časa in energije, je ta, da se polje deprofesionalizira, da ostaja deprofesionalizirano ali da se v stroki marginalizira celo vse bolj, kar običajno pomeni upad kvalitete in količine

opravljenega dela. Da bi se izognili takemu scenariju, ki bi vodil v mrtvilo na področju sodobne slovenske dramatike, so potrebne javne in zasebne iniciative, finančne in programske spodbude, ki polju povrnejo vitalnost in postopoma omogočijo njegovo samozadostnost. Rezultati nakazujejo, da polju najbolj primanjkuje več priložnosti za uprizarjanje in objavljanje sodobne slovenske dramatike.

Po drugi strani pa lahko iz odkritja o tem, kako majhen delež svojega delovnika namenja strokovna javnost sodobni slovenski dramatiki, sklepamo, da so s tem poljem povezani poklici še vedno do neke mere deficitarni. Da torej preprosto ni dovolj kadra ali pa ne dovolj strokovnega kadra za polno delovanje polja.

Odkritje torej odpira dilemo, ki je znana tudi širše v ekonomskem ustroju družbe: ali bi bila učinkovitejša politika zategovanja pasu, tj. krčenja polja, kar bi pomenilo več oziroma vsaj dovolj delovnih priložnosti za manjše število posameznikov_ic, ali pa bi bolje učinkovala injekcija sredstev (finančnih, programskih in kadrovskih), ki bi polju nudila možnost, da se razrase in obrodi nove zaposlovalce ter priložnosti za delo, obenem pa bi končnemu uporabniku zagotovila širšo in barvitejšo paleto sodobnih slovenskih dramskih besedil.

Raziskava je osvetlila tudi nekakšno averzijo do vstopa avtorja v gledališki vadbni prostor in odpor do poseganja poustvarjalne ekipe v proces nastajanja besedila. Pričakovanja, ki jih imajo posamezni poklici do procesa uprizarjanja sodobne slovenske dramatike, so najverjetneje odsev postopkov, ki se jih posamezni poklici izučijo na AGRFT. Tako na primer igralci prisotnosti avtorjev na vajah med študijem niso vajeni in je zato tudi v profesionalnih okoljih ne ocenjujejo kot pomembne. Režiserji si po drugi strani morda ravno zaradi pomanjkanja priložnosti režiranja krstnih uprizoritev med študijem želijo več sodelovanja z dramskimi avtorji_icami kasneje. Dramatiki in dramatičarke niso nujno diplomanti_ke AGRFT, zato je pri njih težje sklepati o posledicah ustaljene študijske prakse.

Še vedno pa lahko razberemo nekakšno visoko, skorajda vzvišeno držo do okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike, saj vnaprej zagotovljen odkup besedila po mnenju celotne strokovne javnosti ni ocenjen kot pomembna ekonomska okoliščina. Ali gre tu za oklepanje nacionalnega mita o umetniku, ki naj ostane reven, da bo produciral dobro umetnost?

Po drugi strani pa je iz podatkov vendarle razbrati stremljenje k preseganju tega mita, saj je kot najboljši način za razvoj polja sodobne slovenske dramatike strokovna javnost navedla prav neposredna naročila besedil, ki seveda avtorjem_icam zagotavljajo tudi honorar. Kot drugi najučinkovitejši način je bila uvrščena daljša rezidenca dramatika_čarke v gledališču, kar spet kaže, da strokovna javnost zavestno obrača krmilo usode sodobne slovenske dramatike stran od žalostnih usod piscev in pisk v raznih novodobnih ekvivalentih hiranja v cukrarnah.

Iz teh dveh, po pomembnosti in učinkovitosti najvišje uvrščenih načinov razvoja polja sodobne slovenske dramatike – neposredna naročila besedil in daljše rezidence avtorjev_ice v gledališčih – je jasno, da je v igri razvoja sodobne slovenske dramatike žogica na strani gledališč oziroma produkcijskih hiš. To potrjuje tudi podatek, da celotna strokovna javnost kot najpomembnejši dejavnik razvoja sodobne slovenske dramatike vidi ravno njeno uprizarjanje. To se lahko zgodi le v gledališčih. Na potezi so sicer tudi založbe, saj izsledki raziskave kažejo, da je drugi najpomembnejši dejavnik razvoja sodobne slovenske dramatike njeno objavlanje. A morda je predpogoj za večje število neposrednih naročil novih dramskih besedil, daljših rezidenc dramskih avtorjev v gledališču in več uprizarjanja sodobne slovenske dramatike nasploh ustanovitev specializiranega prizorišča, namenjenega zgolj sodobni slovenski dramatiki. Tako prizorišče kar 69,1 % vprašanih predstavnikov in predstavnic strokovne javnosti ocenjuje kot zelo pomembno, precej pomembno ali pomembno za razvoj sodobne slovenske dramatike. Morda pa je čas, da strokovni javnosti prisluhnemo.

In seveda je na mestu tudi vprašanje o strokovnosti omenjene strokovne javnosti. Iz podatkov o pripisani pomembnosti posameznim okoliščinam nastajanja sodobne slovenske dramatike je namreč razvidno, da je razumevanje ustvarjalnih procesov pri sekundarnih poklicih sodobne slovenske dramatike (torej vseh, ki neposredno ne pišejo besedil) šibko. O tem še najbolj priča kontrast med visoko pripisano pomembnostjo obrtnih spretnosti za dramske pisatelje_ice na eni strani in nizko pripisano pomembnostjo njihove formalne izobrazbe na drugi, še zlasti ob zgolj peščici priložnosti za neformalno izobraževanje. Še zlasti presenetljivo je, da nizko pomembnost formalni izobrazbi pripisujejo celo sami izvajalci izobraževanj, kar spet kaže na nekakšno izgorelost celotnega polja.

Drugi presenetljivi kontrast je med pomembnostjo, pripisano okoliščini zagotovljenega vnaprejšnjega odkupa besedila, ki je izrazito nizka (med ekonomskimi okoliščinami celo najnižje uvrščena), in vrednotenjem vnaprejšnjega naročila dramskega besedila, ki je med načini razvoja posameznega dramskega besedila ocenjeno kot najpomembnejše. Ta paradoksalna razvrstitev je še en dokaz, da je poznavanje procesa ustvarjanja in delovanja polja sodobne slovenske dramatike šibko.

Tudi podatki o številu uprizorjenih besedil in višini honorarjev za avtorje_ice ter nizek nivo pripisane pomembnosti lastne pisarne za dramske pisatelje_ice pričajo o tem, da predstavniki sekundarnih poklicev procesa ustvarjanja ne poznajo dovolj dobro.

Na splošno visoka pripisana pomembnost večini okoliščin nastajanja sodobne dramatike vendarle priča o zavzetosti za to polje s strani strokovne javnosti. Ta tudi jasno identificira potrebo po izboljšanju okoliščin nastajanja sodobne slovenske dramatike.

Kot kažejo podatki, se celotna strokovna javnost strinja, da za razvoj sodobne slovenske dramatike potrebujemo specializirano prizorišče, namenjeno izključno uprizoritvam sodobne slovenske dramatike. To vlogo bi lahko prevzelo eno od regionalnih gledališč, mali (ali celo osrednji) oder enega od narodnih gledališč ali pa bo treba ustanoviti novo gledališče, posvečeno sodobni slovenski dramski besedi, podobno kot to vlogo za sodobni slovenski ples opravlja na primer Plesni teater Ljubljana.

Podatki, prikazani v pričujočem članku, ter drugi, ki jih prinaša celotna raziskava PSSRSSD, so uporabna empirična podlaga za odločevalce o programu, financiranju, izobraževanju ali kadrovanju na področju sodobne slovenske dramatike, torej o njenem razvoju. Gotovo pa brez dialoga med preštevalno analizo in ustvarjalno prakso nobena kulturna politika ne bo dosegla zelenih učinkov. Dramsko pisanje je živa umetnost, ki ji birokratski aparati lahko utirajo široke poti ali pa zastirajo vse mogoče prehode, pa bo vendar nekako našla svojo pot naprej, do odrov in publike.

- A. J. »Na natečaj za libreto prišlo eno samo besedilo, MGL izbor razveljavil.« *rtvslo.si*, 18. jun. 2020, <https://www.rtvsllo.si/kultura/novice/na-natecaj-za-libreto-prislo-eno-samo-besedilo-mgl-izbor-razveljavil/527569>. Dostop, 1. april 2022.
- Arhar, Nika. »Teden slovenske drame med utrjevanjem identitete in odpiranjem navzven.« *Dogodek je tu, dogodek imate v mestu!: Teden slovenske drame – 50 let: jubilejni katalog*, ur. Mirjam Drnovšček, Marinka Poštrak in Tea Rogelj. Prešernovo gledališče Kranj, 2020, str. 100 - 117.
- Delgado, Maria M., Bryce Lease in Dan Rebellato, ur. *Contemporary European playwrights*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2020.
- Fišer, Srečko, Matej Bogataj in Amelia Kraigher. »Poročilo žirije.« *Dan nominirank in nagrajenk*, *Slogi.si*, 10. nov. 2021, https://www.slogi.si/wp-content/uploads/2021/11/Dan-nominirank-in-nagrajenk_2021_programski-list.pdf. Dostop, 1. apr. 2022.
- Hrvatina, Varja. »Pogovor z Varjo Hrvatino, prejemnico nagrade za mladega dramatika 2020.« *Youtube.com*, 23. nov. 2020, <https://youtu.be/WpXLVh4IrlA>. Dostop, 1. apr. 2022.
- Kmecl, Matjaž. *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović, 1995.
- Komljanec, Kim. »Pregled stanja in smeri razvoja sodobne slovenske dramatike.« *Slogi.si*, 2021, [slogi.si/wp-content/uploads/2021/12/Pregled-stanja-in-smeri-razvoja-sodobne-slovenske-dramatike.pdf](https://www.slogi.si/wp-content/uploads/2021/12/Pregled-stanja-in-smeri-razvoja-sodobne-slovenske-dramatike.pdf). Dostop 28. dec. 2021.
- Kuralt, Špela. »Kobalovi Profesionalci espe niso Kobalovi.« *Delo.si*, 15. jan. 2019, <https://www.delo.si/kultura/oder/kobalovi-profesionalci-espe-niso-kobalovi/>. Dostop 1. april 2022.
- Matevc, Tamara. »Nagrada za mladega dramatika kot prostor za konfrontacijo.« *Sigledal.org*, 11. apr. 2012, <https://veza.sigledal.org/prispevki/nagrada-za-mladega-dramatika-kot-prostor-za-konfrontacijo>. Dostop, 1. april 2022.
- SURS. »Povprečna mesečna bruto plača.« *Statistični urad Republike Slovenije*, <https://www.stat.si/StatWeb/>. Dostop, 1. sep. 2021.
- ZDUS. »Enota dramske pisateljice in pisatelji.« *Združenje dramskih umetnikov Slovenije*, <https://zdus.si/enota-dramske-pisateljice-in-pisatelji-dpp/>. Dostop, 1. avg. 2021.